

Výkladové poznámky k biblickým veršom z úlohy č. 10 Od vyznania k radosti

Nedeľa: Kľúčové postavenie Božieho slova

(Dan 9,1.2 SEkP) ¹V prvom roku Dária, Ahasvérovho syna z médskeho rodu, ktorý sa stal kráľom nad chaldejským kráľovstvom, ²v prvom roku jeho vlády som ja, Daniel, premýšľal nad Písmami o počte rokov, ktoré majú podľa Hospodinovho slova prorokovi Jeremiášovi uplynúť, kým bude Jeruzalem v troskách, totiž sedemdesiat rokov.

Tieto verše tvoria úvod do deviatej kapitoly. Dozvedáme sa z nich dobový kontext, ako aj kontext Danielovej modlitby, ktorá je nosnou témou deviatej kapitoly. Historickým pozadím pre Dan 9 sú udalosti popísané u Dan 6, modlitba teda zaznieva v čase, keď "ho modlitba takmer pripravila o život"¹. Babylon padol a je tu nová mocnosť Médo-Perzská ríša. Dan 9 možno rozdeliť do troch hlavných častí: (1) vv. 1-2 úvod; (2) vv. 3-19 Danielova modlitba; (3) vv. 20-27 odpoveď na modlitbu. Danielova modlitba je vyvolaná Božím slovom. Konkrétne sa jedná o text Jer 25,8-14.

Danielovo prvotné porozumenie (Dan 9,2) je založené na počutí Hospodinovho prehovorenia. Porozumenie teda pochádza z napísaného "slova Hospodinovo" a vyúsťuje do modlitby. Písané "slovo Hospodinovo" ako forma Hospodinovho sebazjavenia (tak už v Dan 5) a ako východisko Hospodinovho aktuálneho prehovorenia k Danielovi tak stojí nie len na počiatku Danielovho porozumenia, ale aj na počiatku jeho modlitby.²

Je dobré si všimnúť, že v prvom verši máme sloveso v pasívnom tvare, ktoré SEkP nezohľadňuje, a je lepšie ho preložiť ako "bol učinенý kráľom". Niektorí komentátori tu poukazujú, že sa jedná o generála, ktorého Kýros ustanovil kráľom nad Chaldejskom. To je samozrejme možné, ale my už vieme, že slovesá v pasívnom tvare obzvlášť v knihe Daniel poukazujú na skryté Božie jednanie v pozadí. Preto aj tu pod tým smieme vidieť, že Boh zosadil predchádzajúceho kráľa (Belšaccara) a ustanovil nového kráľa (Dária). "Syn Ahasvéra (ben achašveroš) môže znamenať aj staroveký kráľovský titul."³

Komentátori sa rozchádzajú s presným vymedzením 70 rokov, o ktorých prorokuje Jeremiáš. "Niektorí bádatelia stanovili začiatok sedemdesiatročného obdobia do roku 605 a jeho ukončenie do roku 539 pr. Kr. Ďalší uvádzajú začiatok v roku 586, kedy došlo k zničeniu Jeruzalema, a končia v roku 516, kedy bola ukončená obnova chrámu."⁴ Je však zaujímavé, že číslo sedemdesiat sa používalo aj v dobových mimobiblických prameňoch na vyjadrenie dĺžky života. Tak dokladá Esarhaddonov nápis: "Sedemdesiat rokov ako obdobie jeho

¹ BENEŠ, Jirí. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. Praha: Advent-Orion, 2015. 178 s. ISBN 978-80-7172-762-0. str. 102.

² BENEŠ, Jirí. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 103.

³ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. Praha: Advent-Orion, 2019. 367 s. ISBN 978-80-7172-640-1. str. 261.

⁴ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 262.

spustošenia, on [Marduk] zapísal [do knihy osudu]."⁵ Neskôr biblický pisateľ týchto sedemdesiat rokov dáva do súvislosti s odpočinkom zeme (2 Krn 36,18-23). V Izraeli bolo prikázanie, že každý siedmy rok mala zem odpočívať, avšak za celé obdobie kráľov sa toto nariadenie nedodržiavalo, preto zem dostala toto odpočinutie naraz.

Pondelok: Žiadosť o milosť

(Dan 9,18.19 SEKP) ¹⁸*Bože môj, nakloň svoje ucho a počúvaj. Otvor svoje oči a pozri na naše zničené mesto, ktoré nesie tvoje meno. Svoje prosby ti nepredkladáme pre svoju spravodlivosť, ale pre tvoje veľké milosrdenstvo.* ¹⁹*Pane, počúvaj! Pane, odpusť! Pane, vypočuj a konaj! Nemeškaj kvôli sebe samému, Bože môj, lebo tvoje mesto a tvoj ľud nesú tvoje meno.*

v. 18: V Danielovej modlitbe nachádzame mnoho antropomorfizmov (tj. ľudské črty, ktoré sú pripisované Bohu). Tieto tvary vyjadrujú, "že Hospodin je pozorný, má schopnosť počuť a vidieť, vnímať, komunikovať a reagovať. To taktiež vyjadruje vo svojej kajúcej modlitbe aj Nehemiáš (Neh 1,6.11). Výrazy 'hnev tvoj a rozhorčenie tvoje' (podobne Ezd 9,14) vyjadrujú emocionalitu Boha sú antropopatizmy."⁶ Daniel v tejto časti svojej modlitby Bohu rozkazuje. Už v 18. verši sú slovesá "nakloň!", "počuj!", "otvor!" a "pozri!" všetky v rozkazovacom tvare (imperatív), čím je vyjadrená naliehavosť Danielovej prosby. Daniel sa pred Bohom nehrá na spravodlivého a apeluje na Božie veľké milosrdenstvo.

v. 19: Ak v predchádzajúcom verši Daniel používa slovesá v imperatíve, vo verši 19. používa dokonca zosilnený imperatív:⁷ "počuj!!", "odpusť!!", "vypočuj!!" a "konaj!!". Daniel takto stupňuje intenzitu svojej modlitby, nalieha na Boha. Modlitba je plná emócií. Nakoniec dáva aj dôvod prečo by Boh nemal meškať. Boh má jednať kvôli sebe samému, kvôli ochrane Jeho mena, ktoré doslova "je volané" nad mestom aj nad jeho ľudom. Je to sloveso v pasívnom tvare, to znamená, že Hospodinovo meno je volané jednak nad mestom (Jeruzalem) a nad ľudom (Izrael), nie ľudom samotným, ale to Hospodin sám si tento ľud vyvolil, preto keď sú mesto a ľud spustnutí, je Jeho meno v ohrození. Tento Danielov apel na Boha sa podobá na ten Mojžišov. "Ak tento ľud vyhubíš, potom si národy, ktoré počuli správu o tebe povedia..." (vid' Num 14,11-19). Keď je ohrozený Boží ľud, je ohrozené aj Božie meno, pretože tretie prikázanie hovorí: "Nenesieš meno Hospodina, tvojho Boha nadarmo..." (Ex 20,7a)

Utorok: Dôležitosť služby zmierenia

(Dan 9,3-6 SEKP) ³*Potom som sa obrátil tvárou k Pánu Bohu, aby som v modlitbe vrúcne prosil o zmilovanie. Pritom som sa postil vo vrecovine a v popole.* ⁴*Modlil som sa k Hospodinovi, svojmu Bohu, a vyznával som: Ó, Pane, veľký a mocný Bože, ktorý verne*

⁵ GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. Vol. 30. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 648 s. ISBN 798-0-310-58635-7. str. 429.

⁶ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 107.

⁷ Hebrejčina môže mať až tri stupne rozkazovacieho spôsobu.

zachovávaš zmluvu s tými, čo ťa milujú a dodržiavajú tvoje prikázania. ⁵*Zhrešili sme a bezbožne konali zlo. Vzopreli sme sa a odklonili sme sa od tvojich prikázaní a príkazov.* ⁶*Neposlúchali sme tvojich služobníkov prorokov, ktorí hovorili v tvojom mene našim kráľom, našim kniežatám, našim otcom a všetkému ľudu krajiny.*

vv. 3-4a: Žiadosti o milosť predchádza vyznanie hriechov a pokánie. Tretí verš hneď na začiatku obsahuje formulu odovzdania. Daniel doslova hovorí: "A dávam tvár svoju k Pánovi môjmu Bohu" (v. 3a). "Danielovo rozhodnutie 'chcem dať' nie je výpoveďou len o obrátení sa k Bohu, ale skôr o sebaovzdaniu a sebaodovzdaní (Pán potom bude mať tvár Daniela)."⁸ Daniel teda najprv odovzdáva seba Bohu, aby mohol doslova "hľadať modlitbu". To nám ukazuje, že modlitba nie je človeku prirodzená reč. Daniel modlitbu hľadá, prosí o ňu, pretože "modlitba je reč darovaná"⁹ a Daniel to vie. Daniel sa pred Bohom stavia do pozície žobráka, ktorý je závislý na milosrdenstve Darcu. Potom samotná modlitba, alebo schopnosť hovoriť k Bohu je Božím vypočutím jeho prosieb. Pôst, vrecovina a popol boli súčasťou starovekého smútočného rituálu. V tomto prípade to znázorňuje "zármutočenie nad zničením Jeruzalema (Pl 2,10)."¹⁰

Ešte v prvej časti 4. verša, ešte než sa Daniel začne modliť, nazýva Boha Hospodinom (JHVH). "Grafická podoba propria JHVH mieri k nepomenovateľnosti Boha, a nie k vyjadreniu jeho podstaty. Graficky síce vlastné meno Hospodin pripomína v hebrejčine slovesný tvar imperfekta slovesa h-v-h (byť, stávať sa, zostať, diať sa, padať, nastať, vanúť, byť vášnivý), ale to len zdôrazňuje dynamický prvok s týmto menom spojený."¹¹ Ďalej je dobré si všimnúť, že meno Hospodin v judaizme veľmi často používané, sa v knihe Daniel nachádza len v 9. kapitole. Práve v židovskej liturgii bolo toto meno často používané. A 9. kapitolu predchádza práve kapitola (8.) kde je veľmi silný dôraz na židovskú liturgiu (obrazy čistých zvierat, dôraz na svätyňovú službu,...).¹² Práve tento výraz môže byť dotykovým bodom s videním v ôsmej kapitole.

v. 4b: Až odtiaľto začína Danielova modlitba a to vyvýšením Boha. Kto je tento Boh, ku ktorému sa Daniel modlí? Daniel používa množné číslo doslova "Panovníci moji, ten Boh" (hebr. *adónaj ha-el*). "Ten Boh" je vlastne vysvetlením toho, koho Daniel myslí pod pojmom "Panovníci moji". Toto množné číslo však nemá vyjadriť to, že by bolo viacej Bohov, viacej Panovníkov, ale tento plurál v súvislosti s Bohom zdôrazňuje odlišnú kvalitu Boha od všetkého ostatného. Podobne aj jeden z najbežnejších tvarov, ktoré označujú Boha v Biblii (*elóhím*) je v množnom čísle. Boh sa vymyká všetkým ľuďom ustanoveným kategóriám, vrátane tých gramatických. Ďalej, tento Boh je veľký a mocný. "To odkazuje na Boha, ktorý vykonal zázraky v dejinách Izraela (Dt 4,32-34)."¹³

⁸ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 104.

⁹ tamtiež, str. 104.

¹⁰ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 262.

¹¹ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 105.

¹² vid': GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. str. 431.

¹³ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 262.

vv. 5-6: Od piateho verša do šestnásteho verša je najdlhšia časť modlitby, kde sa Daniel stotožňuje s hriechmi minulými aj súčasnými svojho ľudu a stavia do kontrastu Božiu spravodlivosť a vernosť s nespravodlivosťou a nevernosťou Božieho ľudu. V piatom verši môžeme vidieť stupňovanie odpadnutia Božieho ľudu. Od hebrejského výrazu *chatanu*, čo znamená "minúť cieľ, stratiť cestu, mýliť sa"¹⁴, cez *awinu*, čo znamená "páchať zlo"¹⁵, *hiršanu* znamená dopúšťať sa "činov, ktoré odporujú všeobecne prijateľnému správaniu"¹⁶, až po *marad*, ktorý je najsilnejším výrazom pre hriech v hebrejčine a znamená "búriť sa"¹⁷. V šiestom verši Daniel spomína len niektoré konkrétne prejavy hriechu, o ktorom hovoril vo verši piatom.

Streda: Dielo Mesiáša

(Dan 9,21-24 SEkP) ²¹*Kým som sa ešte modlil, Gabriel, ten muž, ktorého som videl predtým vo videní, priblížil sa ku mne v čase večernej pokrmovej obety. ²²Pristúpil a takto ku mne prehovoril: Daniel, práve som vyšiel, aby som ti dal plné poznanie. ²³Keď si sa začal modliť, vyšlo slovo a ja som prišiel, aby som ti ho oznámil, lebo si vzácny Bohu. Pochop to slovo a rozumej videniu: ²⁴Sedemdesiat týždňov je stanovených pre tvoj ľud a pre tvoje sväté mesto na ukončenie priestupku, na skoncovanie s hriechom, na odpustenie viny, na privedenie večnej spravodlivosti, na zapečatenie prorockého videnia a na pomazanie svätyne svätých.*

vv. 21-23: Gabriel je zloženinou dvoch hebrejských slov *gbr* čo znamená "mohutniet', mať prevahu, byť mohutný"¹⁸, z tohto slovesa sa dajú odvodiť dve podstatné mená *gibór* "hrdina, bojovník"¹⁹ alebo *geber* "muž"²⁰ (obvykle v poézii). Ďalším slovom je *El*, čo znamená Boh. Gabriel teda môže znamenať "hrdina Boží" alebo "Boží muž (aj vo význame Boží posol)"²¹. Gabriel teda prichádza od Boha, jeho príchod je Božou odpoveďou na Danielovu modlitbu a to ešte skôr, než ju Daniel stihne dokončiť. SEkP na začiatku 22. verša nereflektuje výraz *wajjaben* "spôsobil aby som porozumel", je to sloveso v kauzatívnom tvare, to znamená, že skrze Gabriela jedná Boh.

v. 24: Danielovo proroctvo dokrešľuje situáciu a potvrdzuje, že dejiny sa odohrávajú v rámci Božích plánov. Pohanský kráľ svojím výnosom plní Božiu vôľu bez toho, že by si bol toho vedomý. Obzvlášť vo verši 24 máme veľa slovies a aj teologicky zaujímavých výrazov. Tri výrazy, ktoré spadajú do oblasti hamartológie (t.j. náuka o hriechu): priestupok, hriech a

¹⁴ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 263.

¹⁵ tamtiež

¹⁶ tamtiež

¹⁷ tamtiež

¹⁸ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8. str. 32.

¹⁹ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. str. 32.

²⁰ tamtiež, str. 32.

²¹ HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. Praha: Advent-Orion, 2003. 630 s. ISBN 80-7172-865-9. str. 128.

vina. Každý z týchto troch výrazov sa dá z hebrejčiny preložiť ako "hriech", no my si pripomenieme ich bližšiu charakteristiku.

Priestupok (hebr. *peša*), "znamená úmyselné a informované porušenie normy alebo štandardu. Okrem toho predstavuje úmyselné porušenie dôvery. Častejšie sa vyskytuje ako označenie prerušenia spojenectva porušením zmluvy."²² Ako "hriech" je tu preložený výraz *hattat*, čo však môže znamenať aj "obeť za hriech". Toto slovo ako "hriech" treba chápať vo význame "robiť chybu alebo robiť zle".²³ Tretí výraz *awon* je preložený ako "vina", má najmä "náboženskú a etickú funkciu vo význame nepravosť alebo nespravodlivosť. ... Často v hebrejskej Biblii v sebe zahŕňa hriech vo všeobecnosti."²⁴ Ak pre túto chvíľu budeme všetky tri chápať ako "hriech" vo všetkých jeho odtieňoch, potom sa má podľa v. 24 po sedemdesiatich týždňoch, hriech "ukončiť", "zadržať/zapečatiť" a "zmieriť". Okrem toho bude aj "prinesená večná spravodlivosť", "zapečatené videnie a prorok" a "pomazané svätosväté". Pod všetkými týmito výrazmi môžeme vidieť, že sa tu jedná o vyriešenie toho najväčšieho problému od stvorenia sveta - problému hriechu.

Výraz na konci verša 24, ktorý je prekladaný ako svätyňa svätých, je hebrejsky *qodeš qadašim*. Správnejší preklad je "aby pomazal svätosväté", takto je to aj najčastejšie používané hlavne pri ustanovení obetí. Fráza "*qodeš qadašim*" sa v Biblii nachádza na 23 miestach (oltár je svätosvätý Ex 29,37; 30,10; 40,10; celý stan stretávania so všetkým vybavením je svätosvätý Ex 30,29; kadidlová zmes je svätosvätá Ex 30,36; obete sú svätosväté Lv 2,3.10; 6,10.18.22; 7,1.6; 10,12.17; 14,13; 24,9; Nm 18,9; všetko čo je pod kľatbou je svätosväté Lv 27,28; svätyňa svätých 1. Krn. 23,13²⁵; Dan 9,24; celé okolie chrámu je svätosväté Ez 43,12; 45,3; 48,12). Dvanásť textov sa týka obetí, oltára a vybavenia svätostánku sa týkajú štyri texty, chrámu a celého jeho okolia sa týkajú tri texty a jeden text sa dotýka vecí pod kľatbou. Môžeme si všimnúť, že zo všetkých 23 textov sú iba dva, ktoré sú však otázne, či vôbec odkazujú na svätyňu svätých a to je náš text Dan 9,24 a 1. Krn. 23,13. Avšak pri oboch týchto textoch to môže skôr znamenať (všetko čo je sväté).

Zaujímavý je ešte preklad SSV, ktorý prekladá: "aby bol pomazaný Svätý svätých". Podobne prekladá aj BENEŠ "skoncovat s nepravosťou, zapečetiť hříchy, prikryt viny (smířit), přivést spravedlnost, zapečetiť videní a prorocství, pomazat Svatého svatých."²⁶

Iné je to s frázou *qodeš haqqadašim*, kde máme určitý člen, táto fráza je vo väčšine prípadov naozaj odkazom priamo na svätyňu svätých (Ex 26,33.34; 1.Krľ 8,6; 1.Krn 6,34; 2,Krn. 3,8.10; 5,7; Ez 41,4).

²² CARPENTER, E. GRISANTI, M. A. "עֲוֹן" in: VANGEMEREN, W. A. (ed.) *New International Dictionary of Old Testament Theology & Exegesis*. vol. 3. Grand Rapids: Zondervan, 1997. 1296 s. ISBN 978-0-310-49978-7. str. 707.

²³ AVERBECK, R. E. "חַטָּאת" in: VANGEMEREN, W. A. (ed.) *New International Dictionary of Old Testament Theology & Exegesis*. vol. 2. Grand Rapids: Zondervan, 1997. 1152 s. ISBN 978-0-310-49974-9. str. 93.

²⁴ LUC, Alex. "אָוֹן" in: VANGEMEREN, W. A. (ed.) *New International Dictionary of Old Testament Theology & Exegesis*. vol. 3. str. 351.

²⁵ Český studijní preklad tu správnejšie prekladá "aby posväcoval nejsvätější věci" a nezmieňuje tu konkrétne svätyňu svätých.

²⁶ BENEŠ, Jiří. *Kniha o Bohu soudci: Teologie knihy Daniel*. str. 119.

Typologicky celý systém obetí a svätynovej služby mal poukazovať na Mesiáša. Výraz použitý v Dan 9,24 qodeš qadašim teda poukazuje na všetky obete, obradné náčinie a svätostánok s celým jeho okolím, ktoré bolo pomazané. SHEA to správne dáva do súvisu s pomazaním Ježiša pri jeho krste v Jordáne, ktoré datuje do roku 27 po Kr.²⁷

Štvrtok: Prorocký kalendár

(Dan 9,25-27 SEkP) ²⁵*Preto vedz a pochop: Odvtedy, čo zaznelo slovo o návrate a vybudovaní Jeruzalema až po pomazanie kniežat'a, uplynie sedem týždňov. Za šesťdesiatdva týždňov bude opäť vybudované námestie a priekopa. Budú to však časy súženia.* ²⁶*Po šesťdesiatich dvoch týždňoch bude zabitý pomazaný, a nebude ho. Mesto a svätyniu zničí ľud kniežat'a, ktoré príde. Potopa s nimi skoncuje a až do konca vojny bude trvať pustošenie.* ²⁷*Za jeden týždeň mnohým nanúti zmluvu. Uprostred týždňa zastaví spaľovanú a pokrmovú obetu. Na ich mieste bude ohavná modla až po stanovené rozhodnutie o konci pustošiteľ'a.*

Dan 9,24-27 tvoria jednu perikopu. Jedná sa o posolstvo, ktoré priniesol Gabriel od Hospodina. Celý tento odsek má formu poézie, to mu dodáva "veľkej závažnosti, určitej vznešenosti (kráasy) a významu. Je to reč usporiadaná,... čo svedčí o jej pôvode (z hora) a funkcii (odráža nadprirodzený obsah svedectva)."²⁸

v. 25: Verš 25 hovorí o návrate a vybudovaní Jeruzalema. Má sa to udiat', keď "zaznie slovo". BARNA kladie otázku "kto povedal [toto] slovo?"²⁹ Poukazuje, že v Danielovi nie je použitý ani jeden výraz pre dekrét, ktoré sa inak v Biblii vyskytujú. Preto výraz "slovo" neukazuje na Artaxerxov dekrét, ale na slovo, ktoré však na tento dekrét reaguje.

Ten, kto poslal slovo o začatí znovu vybudovania Jeruzalema bol Ezdráš. Toto slovo nevyšlo z Perzie od kráľa, ale z Jeruzalema od Ezdráša. Artaxerxov dekrét zohral svoju rolu v tom, že viedol Ezdráša do Jeruzalema a on potom odtiaľ poslal špecifické slovo, aby sa ostatní vrátili a prišli vybudovať Jeruzalem.³⁰

Dôležité však je, že aj tento posun chápania, že slovo sa týka Ezdráša a nie Artaxerxa, nemá žiaden vplyv na datovanie, pretože oba výroky spadajú do toho istého roku 457 pr. Kr. Keď k tomuto roku prirátame 483 rokov (7 týždňov a 62 týždňov; 7x7 + 62x7), dostaneme sa práve do roku 27 po Kr., kedy bol Ježiš pokrstený a pomazaný Duchom svätým, aby začal svoju pozemskú službu. Opäť to celé ukazuje na presné plnenie Božieho plánu spasenia, ktorý bol predpovedaný prorokmi.

²⁷ SHEA, W. H. *Nebeská svatyně*. Sázava: Teologický seminář CASD, 1996. str. 9.

²⁸ BENEŠ, Jiří. *Kniha o Bohu soudci: Teologie knihy Daniel*. str. 118.

²⁹ BARNA, Ján. *Deň Pánov a jeho udalosti: Celistvý biblický pohľad na nepochopenú tému*. Knižne spracované prednášky Biblického týždňa Slovenského združenia 2015, str. 50.

³⁰ *tamtiež*, str. 50-51.

v. 26: Dôraz je tu kladený na Boha ako toho, kto posväčuje. BENEŠ podáva zaujímavý a netradičný výklad:

Boh je v Gabrielovom výklade zastúpený výrazmi "Posväčujúci" a "Vojvoda" (hebr. *nágíd*) vo formulácii "ľud vojvodu" (Dan 9,26). Aktívne participium "Posväčujúci" (hebr. *qodeš* v Dan 9,24 a tiež 9,20.26; 11,28.30.45; 12,7) neznamena "Svätý" a neodkazuje na svätyňu (ani v Dan 9,26). Upozorňuje na postavu. ... Veta "mesto a svätyňu zničí" (Dan 9,26) hovorí, že niekto, kto nie je zmienený a ktorého jednanie je popísané kauzatívom (tretím v Dan 9,24-27), spôsobí skazu mesta a svätyne (dosl. "Posväčujúceho"). ... Ak kauzatív minimalistickým spôsobom spája zničenie s Hospodinom skryto pôsobiacim v pozadí (a to je vzhľadom k Dan 8,24.25 veľmi pravdepodobné), potom je potrebné preklad upraviť v tom zmysle, že "Posväčujúci" nie je predmetom zničenia (ako navrhujú preklady použitím výrazu "svätyňa"): "Posväčujúci uvrhne do skazy ľud vojvodu prichádzajúceho." "Posväčujúci je tu podmet, a nie predmet (objekt zničenia) vo vete.³¹

Ak sa na to pozeráme z tejto perspektívy, potom zničenie ľudu vojvodu je aktom súdu Božieho (alebo Posväčujúceho). Podobne ako sme to mali už mnohokrát pred tým. Možno je to pre nás ťažké vidieť Hospodina ako toho, kto útočí na svoj ľud, ale je to silná skúsenosť exilného ľudu, pretože už v Dan 1,2 sme mohli čítať, že Hospodin vydal do rúk Nebukadnesara.

Veta "Posväčujúci uvrhne do skazy ľud vojvodu prichádzajúceho" je jednak variáciou predchádzajúcej výpovedi o jednaní Boha voči mesiášovi (je zarezaný mesiáš), jednak pokračovaním výpovedí o negatívnych postavách ako nástrojoch súdu Božieho v knihe Daniel (Dan 7,25; 8,24.25) a jednak konkrétnym výrazom Danielovej obecnej výpovedi o Hospodinovom uvedení zla na ľud (Dan 9,12.14). Táto myšlienka je známa aj z iných kníh Tanachu: ako z Jóba, tak z poslednej ebedskej piesne (Iz 53,5.6.10).³²

v. 27: V tomto verši je formulovaný rozsudok o pustošiteľovi, teda malý roh ako nástroj Božieho súdu nad Božím ľudom vo v. 26, sa sám stáva predmetom Božieho súdu. To je charakteristické pre mocnosti, ktoré Boh najprv použije ako nástroj svojho súdu, no pre ich krutosť a nemilosrdnosť budú tiež odsúdení (viď Iz 47; Jer 25,8-14; 27,6-7).

Verš 27 začína doslova: "A spôsobí mohutnosť (kauzatív *gbr* - "mohutnosť, mať prevahu"³³) zmluvy mnohým..." Boh ako Sudca "otvára svoju zmluvu pre ďalších zmluvných partnerov"³⁴. Takisto Boh "spôsobí prestanie obete".

To je radikálna (a eschatologická) náboženská reforma. Gabriel, resp. skrze Gabriela Boh tu opakovaním potvrdzuje Danielovu predchádzajúcu (pasívnymi kauzatívmi vyjadrenú) výpoveď o zániku kultickej prevádzky (Dan 8,11.12; porov. Dan 3,38-40; 14,22.27.28). Duplikácia pomocou kauzatívov vyjadruje veľký význam tohto rozsudku, tj. Hospodinov záujem na zrušení kultu. Rozsudok Boha sudcu nad kultickým

³¹ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 119 a 121.

³² tamtiež, str. 121.

³³ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. str. 32.

³⁴ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 122.

dianim znamená definitívne ukončenie kultickej bohoslužby ako prejav nastolenia bohoslužby nového typu (upgrade náboženskej perspektívy a prístupu) založenej na zmluve Hospodinovej (sviatostné dianie Hospodínovo usporiada - transformuje) a formulovanej v Gabrielovom výklade napr. katalógom infinitívov v Dan 9,24 alebo imperfektom popisujúcim moc slova "ona obracia" v Dan 9,25. Tu však táto perspektíva nemá optimistické (pozitívne) vyznenie: náboženská reforma prinesie negatívne výsledky (rovnako tak v Dan 11,31.36; 12,11).³⁵

Použité zdroje a literatúra

BARNA, Ján. Deň Pánov a jeho udalosti: *Celistvý biblický pohľad na nepochopenú tému*. Knižne spracované prednášky Biblického týždňa Slovenského združenia 2015.

BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. Praha: Advent-Orion, 2015. 178 s. ISBN 978-80-7172-762-0.

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997. ISBN 978-3-438-05222-3.

Biblia: Slovenský ekumenický preklad. 5. Vyd. (3. opravené vyd.) Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2015. ISBN 978-80-85486-97-1.

GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. Vol. 30. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 648 s. ISBN 978-0-310-58635-7.

HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. Praha: Advent-Orion, 2003. 630 s. ISBN 80-7172-865-9.

PÍPAL, Blahoslav. Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu. 4. vyd. Praha: KALICH, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8.

STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. Praha: Advent-Orion, 2019. 367 s. ISBN 978-80-7172-640-1.

VANGEMEREN, W. A. (ed.) *New International Dictionary of Old Testament Theology & Exegesis*. vol. 2. Grand Rapids: Zondervan, 1997. 1152 s. ISBN 978-0-310-49974-9.

VANGEMEREN, W. A. (ed.) *New International Dictionary of Old Testament Theology & Exegesis*. vol. 3. Grand Rapids: Zondervan, 1997. 1296 s. ISBN 978-0-310-49978-7.

³⁵ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 122.